

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos, e. titkárhoz)
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Aron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**,
Szabó Samu, **Szentgyörgyi József.**

Az erdélyi pincze-egylet igazgató választmányának jelentése az 1874. üzletévről.

Tisztelt közgyűlés:

Mult évi üzlet-jelentésünket rövidre vontuk össze, önök kezénél levő vagyonmérlegünk s a számvizsgáló bizottság jelentése alapos kimutatást nyújtanak egyletünk anyagi állásáról. Ezekhez számítva mindjárt felolvasandó ajánlatunkat, melyben körvonalazva van álláspontunk a mult, jelen és jövőre, jelentésünk rövid lehet. Tartozunk mégis egy pár felvilágosítással u. m.: 1-ör Mi annak az oka, hogy az 1874-ik évi üzletforgalom a 73-ikhoz hasonlítva 27,000 frttal kevesebb?

1873-ban a Cholera járvány dühöngött, a bel-földi borfogyasztást tetemesen emelte, 1874-ben, Istennek hála, ezen szerencsében nem részesültünk. Ez az egyik ok. A másikat nem kell mondanunk, tudják és tapasztalják önök is, ez a pénzhiány. De ez a pénzhiány a mig más hasonló egyesületi társaságokat, egyes vállalatokat zavarba hozott vagy egészen tönkrajuttatott, pénzintézeteket, egyes pénztőzséereket ingatott vagy buktatott meg, országunk hitelét fenyegette, — felettünk és mellettünk csaknem zajtalan, szeliden halad el. Nem volt egyletünk ezen közös sors kényesztetett gyermeke, de mi, Tisztelt közgyűlés, a fáradhatlan munkásságot meg nem piritó nyugodt tudattal említjük fel, hogy a közeledő

pénzcrisist sejtve, tapintatosan tettük bevásárlásainkat, merész vállalatokba nem bocsátkoztunk, az eladásnál óvatosak voltunk, de mégis a mi biztosnak mutatkozott a legcsekélyebb alkalmat se szalasztottunk el, terjesztettük üzletünket lassan, biztosan. A régiék mellé újabb bizományi raktárokat állítottunk Pesten, N.-Váradon, Temesvártt, Brassóban, Borszéken stb. Ambár borainkat mindenütt szeretik, mégis a pénzhiány miatt kevés a kelendőség. Itt nem akarunk megállani. Minden alkalmas belföldi piacot elfoglalunk, ezek mellett Bécsben és Lembergben is borainkkal fellépünk. Borpiacunk terjesztésére próbát tettünk Amerikában, Angliában, az eredményt még nem tudjuk. Azon kérdésre, hogy miért halogattuk bel- és külföldi kereskedésünk terjesztését idáig, röviden feleletünk: mert nem volt kész borunk. Az országban található régi borokat a belföldi piacokon és a bécsi világkiállításon nagyobb részben eladtuk, az újabb termések, mint az 1872-beliek, most kezdenek szállításra alkalmasak lenni, de arra, hogy a világ piacára kilépjünk, még most nincs elegendő borunk, nincs elegendő pénzünk. A borüzlet, uraim, a mint önök is tudják, kivált a finom, boutelliás bor-üzlete nem abból áll, hogy legyen pár ezer veder riesling stb fajbor, hanem, hogy a bor, mint kész árucikk utánpótolható legyen. Ha mi borkészletünket a borpiacokkal párhuzamban nem tarthatjuk fenn, vagy idő előtt lépünk fel, kész a visszaesés.

Van tér, a hol borainkat eladhatjuk, csak legyen mit, ez is bekövetkezhetik rendre, csak türelem. Ez alkalommal nem tehetjük, hogy meg ne emlékezzünk Kolozsvárról, mint székhelyünkről. Itt csináljuk mi, ez idő szerint, a legnagyobb és biztosabb forgalmat, részünkre itt évről-évre emelkedik a helyi fogyasztás. Napról-napra némulnak el a gáncoskodók vagy előítéletesek, kik a pincze-egyletet, közönséges elnevezéssel pancsolónak gúnyolták, nevetségessé teszi magát már az, a ki állítani merne, hogy mi borainkba spiritust teszünk. És ez furcsa és ez így van. Mint tréfa megjárja, de már komolyan senki sem állítja. Finom boraink kiküzdtek a helybeli piacon tekintélyünket. Mi is átestünk rajta, hogy egy próféta se kedves saját hazájában, első sorban jó embereinket kellett itt saját érdekekben s érdekünkben megnyernünk. Már a vidéken kedvezőbben állunk, elhallgatva a magyar fogyasztókat és termelőket, a kik nagy bizalommal, ragaszkodással vannak irántunk, a szászok uraim! a szászok! érdemeinken felül dicsőítenek. Ezen kitérésért engedelmet kérve, térjünk ismét álláspontunkhoz vissza.

Lehetnek részvényesek és nem részvényesek, a kik keveslik a 74-ik évre ajánlatba hozandó osztalékot. Ezeknek is tartozunk egy kis felvilágosítással. Mely abból áll, hogy mi vagyunk minden évben egyszer — január elsején — a legapróbb részletekig szoktuk felvenni és becsárát a hazai viszonyokhoz arányítva pénzértékbe venni fel, természetesen számításból nem hordjuk ki, hogy ezután is élhesünk, éljünk és osztalékot adhassunk, adjunk. Ezen alapelv megemlítése után felesleges talán felhoznunk és kiszámítanunk az árcsökkenésből támadt különbözetet, tudjuk mindnyájan, hogy a bor és hordó ára lejjebb szállott, nekünk van borunk, van hordónk, mely drágább a felvett becsárnál, de azért feljebb nem tehetjük.

Végül, hogy ígéretünket beváltuk és valóban rövidiek legyünk záradékol megemlítjük, hogy az őszszel mustot nem vettünk, hanem ebben az évben eddig tett vásárlásaink mintegy 10,000 vedret tesznek, mely pénzértékben 22,700 ftra tehető; egyszersmind azon intézkedésünket, hogy addig is, a mig az ajánlatba hozandó 150,000 frtos új részvényünk kibocsáthatását a T. közgyűlés helybenhagyná, hogy

előre haladhassunk a helybeli pénzpiacra bor- és hordó bevásárlásra hitelt nyitottunk, a mit azonban még eddig nem kellett igénybe vennünk. Ezek, T. közgyűlés, a lefolyt év nevezetesebb üzlet-mozzanatai, melyeket kötelességünk szerint terjesztettünk elő, kérvén a tárgy sorozat rendén úgy a múlt, mint a jelen és jövőre irányadó nézeteket kinyilatkoztatni méltóztassanak, — beterjesztett zárszámlánkat, vagyon-mérlegünket tárgyalás alá venni. ajánlatunkat elfogadni s minket a felelősség terhe alól felmenteni.

Kolozsvárt, márczius 31-én 1875.

Br. Bornemissza János.

Dávid Antal,
igazgató.

Néhány élődi gomba által okozott növénybetegségről.

Burgonyarothadás.

Ezen betegség nagyobb mérvben rendszeren július és augusztus hóban lép fel, s a burgonyavetemény levelein megjelenő foltok által lesz szembetűnővé. E foltok eleintén sárgások, később barnák és feketék lesznek, s általa gyakran az egész levél, sőt a szár is megfeketedhetik. Hasonló foltok fordulnak elő a gabnákon is, melyek nem szoritkoznak a felületre; hanem lassanként a gumó mélyébe hatolnak. Mielőtt azonban ezen barna, vagy fekete foltok megjelenének, már azelőtt fehéres pehelyszerű bevonatot lehet észre venni a leveleken, mely rendszeren elkerüli figyelmünket.

Ezen betegség Némethonban 1830. körül lett ismeretes, s tapasztalat szerint nedves években okoz nagyobb károkat; előidéző oka *Peronospora infestans* nevű gomba, melynek myceliuma a növényzövet belsejében foglal helyet. E myceliumfonalak közt a gazdanövény sejteinek chlorophyll-testecsei, valamint a keményítő szemcsék felbomlanak, s végre magok a sejtek is elhalnak. Ha ily foltos levelet gócsövíleg vizsgálunk, a sejtek közt levő myceliumfonalakat könnyen megtalálhatjuk. A myceliumfonalak a levél hánjának szájaicsain — melyek különösen az alsó felületen vannak nagyobb számmal — kinyulnak, s faidomulag 2—4 ágra oszlanak. E fonalak haránt válaszfalak által osztva nincsenek; ágaik végén citrom idomu sporangiumok foglalnak helyet. E sporangiumok úgy képződnek, hogy az ágak végei megdudorodnak, s egyszersmind e dudorok alatt haránt fal keletkezik, mi által a sporangium a fonal többi részétől el van különítve. A fonalnak azon része, mely a válaszfalon felyül esik, a sporangiumnak mintegy nyelét képezi s ennek hosszúsága körülbelül a sporangium hosszátmérőjével egyenlő. E nyelés képletek képződésük után félrehajolnak, mire a fonalnak

válaszfal alatti része tovább nő, s annak végén ismét másik czitromidomu képlet különbözik el. E folyamat egymásután 10-er is ismétlődhetik; minek folytán egy egy ágon ugyanannyi sporangiumot találunk, melyek azonban igen könnyen, már kisebb rázkodásnál is lehullanak. A gumó foltjaiban csak myceliumok vannak, ezek sporangiumot csak akkor hajtának, ha a gumón metszést tettünk vagy az bármiképen megsértetett. Ha beteg burgonyagumót ketté metszünk, a metszfelület $\frac{1}{2}$ —1 nap alatt penész-nemű bevonattal lesz fedve, melyben az említett sporangiumokat górcsővel megtalálhatjuk.

E gomba szaporodása s fejlődése az említett sporangiumok által létesül. Ezek ugyanis a levélfelületen kinyúló myceliumuk hegyéről könnyen lehullanak, ha nedves helyre esnek, a bent levő sporák a sporangium falának felrepedése folytán kiszabadulnak. E sporák mozgással bírnak, miért is rajzósporáknak mondatnak, s mozgásuk két protoplasmából álló fonalszerű nyulvány — csilló — által létesül. Mozcásuk félóráig tart, melynek elteltével nyugalomba térnek s csirázásnak indulnak. Ily csirázó spora csiratömlője vagy a levél szájacsán keresztül, vagy a hámsajt falának áttörése által a levélszövetbe hatol, hol azután mycelium alakot hoz létre. Megtörténik az is, hogy maga a sporangium indul csirázásnak, a nélkül, hogy sporákra oszolnék szét; mely esetben a sporangium sporasze-
repet játszik.

E betegség elterjedése tehát csakis az említett sporangiumok, illetőleg sporák által történhet. Szél vagy eső egyik levélről a másikra hordhatja azokat, vagy ha a földre hullottak le, nedves talajban könnyen a gumókhoz jutnak, s ezek megbetegedését eszközlik. Ezenkívül a földben levő gumókon, egyikről a másikra is elterjedhet a baj, s ekkor a sporák a talaj nedvességében hatolnak tova.

Minthogy a betegség a növény zöld részeinek összevaló elhullása és elhordása után meg nem szűnik, hanem a következő évben vetett burgonyán akkor is fellép, ha azt más földbe vetjük, következtethetjük, hogy a gomba áttelelése a gumókban történik, s a kikelő új vetemény megbetegedése a gumókban áttelelt gombaképletektől indul ki. A gumók belsejében csakis myceliumfonalak vannak ugyan; de ha azokat darabokra metszve, vagy megsértve ültetjük el, akkor a sporangiumképződés beáll, s ezek vagy a bennök képződött sporák, a növekedő szemek közvetítésével a talaj felszínére hozatnak, s így a levelekre juthatnak. Sőt egész, s meg nem sértett beteg gumók ültetése mellett is lehet ezen gombának elterjedése, mely esetben a csirázásnak induló gumó hajtásai csak myceliumfonalakat hoznak ugyan a föld felébe, de ezek itt sporangiumot termelhetnek. Minthogy a sporák csirázására s mozgására, sőt azoknak a sporangiumokbani képződésére is nedvesség szükséges; önként értendő, hogy e betegség nedves időjárás, nedves talaj mellett gyorsabb és nagyobb kiterjedést vesz; míg száraz időjárás elterjedését akadályozza.

A burgonyarothadás nemcsak a földben tenyésző növényen terjedhet tova, hanem a télre betakarított gumókon is folytathatja káros hatását. Ha ugyanis a betakarítás alkalmával egyes gumók megsérülnek, mi nem igen kerülhető el, s a gumók nedves helyen tartatnak, akkor a beteg gumók myceliumai folytatják szaporodásra czélzó működésüket, sporangiumokat hoznak létre, melyek azután a többi ép gumókat rontják el, úgy hogy az őszezel épen — legalább látszólag s nagyobbára épen — berakott gumók tavaszra egészen elrothadnak; száraz helyen való telelés itt is akadályozólag hat azon általános okoknál fogva, melyeket már fennebb említettünk.

A mit e betegség ellen tehetünk, igen kevés. Kisebb kiterjedésű tenyésztésnél, czélyszerű az elültetendő gumókat szorgosan megvizsgálni, s a betegeseket eldobni. Nagybani tenyésztésnél e fáradságos munka nem igen volna kivihető. Ajánlják az elültetendő gumóknak kénvirággali behintését, továbbá rézvitrinolban való áztatását, mi mellett vigyázni kell, hogy az oldat oly tömény ne legyen, miszerint a myceliumfonalak megsemmítésével a gumók csiraképessége is elveszen. Állítólag sikeres kísérletet tettek petroleummal, oly módon, hogy a burgonyasorok közé petroleumba áztatott hosszú pamutfonadékot helyeztek, melynek párolgása a netalán megjelenő sporák életképességét megsemmisitené. Említék a kór által meglepett beteges levelek leszedését is; csak hogy a zöld részek hiánya az egész növény táplálkozásának kárára van, s így ez eljárás eredeti néhány példányon volna eszközölhető, melyeket örömezt feláldoznánk a többiek megmentése érdekében.

A Peronospora gombanemnek még számos más faja van, melyek már nem burgonyán, hanem egyéb részint tenyésztett, részint vadon termő növényeken fordulnak elő. E gombanemmel közeli rokonságban van a Cystopus-nem, mely különböző növényeken, többek közt a pástortáskán igen gyakran, fehér foltokat képez.

Liszttharmat. — Mehlthau. —

Igen elterjedt betegség, nevét onnan vette, hogy az általa ellepett növények levelei, vagy szárai fehér porszerű anyaggal vannak bevonva. Ilyenemű foltok eleintén egyenként jelentkeznek, majd összefolynak azok úgy, hogy az egész levelet vagy szárát bevonják, később pedig sárga vagy barna színt is ölthetnek. E betegség okai Erysiphe és ezzel rokon — Podosphaera, Sphaerotheca sat. — gombanemek. — A myceliumok itt nem nyomulnak be a növény szövetébe, hanem annak felületén foglalnak helyet, itt ott kiterült szívó szerveket — haustorium — képezve. — A tojásdad sporák tömlőkben jönnek létre — ascosporák — mely tömlők tokokban — perithecium foglalnak helyet. A perithecium felülete nem síma, hanem szörnemű ágas nyulványokkal bír, melyek a perithecium egyes sejtjeinek megnyulása által keletkeznek. E sporákon kívül gonidiumok által is szaporodnak, nevezetesen a nyári szaporodás ezek által létesül, míg tavasszal az előbb említett

tömlősporák, melyek átteleltek — végzik e működést. E gombanem szaporodási folyamatában termékenyítés is szerepel, nevezetesen a peritheciumokban levő sporákkal lelt tömlők ily módon keletkeznek. — Megemlítem, hogy peritheciumot a legérdekesebb Erysiphefajnál t. i. az E. Tuckerinél még nem találtak.

A szőlő lisztharmatja.

A lisztharmatnak egy sajátos faja szőlőn látható, melyet Oidium Tuckeri (Erysiphe Tucker) idéz elő. E kór Angolhonból terjedt el, hol azt először Tucker nevű kertész 1845-ben ismerte fel. 1848-ban Franciaországban, 1851-ben Tyrol és Schweiczbán, majd Némethonban és hazánkban — p. o. Budapest környékén lépett az fel, s jelenleg Amerikában is található.

E betegség rendszeren a szőlő virágzása idején lép fel. Eleintén a gyenge hajtásokat, később a leveleket, majd a termést támadja meg, utóbbit rendszeren csakhamar a virágzás után. A myceliumok az epidermis felett foglalnak helyet, s ennek sejteibe egyes helyeken szívó szerveket — haustorium — illesztnek. E haustoriumok felülről nézve a myceliumfonalaknak csipkészlű kiszélesedéseként tűnnek fel, melyeknek egyik részéből nyulvány, a tulajdonképeni haustorium, hatol lefelé. Ez bejut a gazdanövény hámszövetébe, mire a hámsejt eleintén megbarnul, később elhal. E folyamat azután a szomszéd sejtekre is elterjed, minek folytán a leveleken és szárazon kisebb nagyobb barna foltok keletkeznek. E foltos részek növekedése nem tarthat lépést az ép részletek növekedésével, s épen azért a levelek zsugorodottak lesznek, gyakran át is lyukadoznak, végre egészen elsorvadnak. A beteg szőlő bogyói aprók maradnak, különösen akkor, ha a bogyón is megjelenik a gomba, mely esetben még az is történik, hogy a bogyók felrepednek s elrothadnak.

E gomba sporái — gonidium — a myceliumtól függélesen felfelé emelkedő ágakon lépnek fel, tojásdad idommal bírnak, az ágak hegyéről időnként leszakadnak. Gyakran több ily spora foglal helyet egymás felett, melyeknek leválása egymásután történik, s e levált sporák képezik a beteg szőlőn látható fehér portömeget. Mint-hogy e sporák csirázására, valamint általában az egész gomba fejlődésére a nedvesség kedvezőleg hat; látni való, hogy ezen betegség különösen nedves években lép fel; tartós szárazság nemcsak tova terjedését gátolhatja meg, hanem egyáltalában meg is semmisítheti. Minő alakban történik az áttelelés? nem tudjuk.

Érdekes, hogy e gombán ugyancsak egy másik gomba élődik *Cicinnobolus Cعاتii*. — Ugyanis a sporák között, ezekhez alakra nézve hasonló, de nagyobb s több sejtéből álló képletek is találhatóak, melyet mindaddig *Oidium T.*-hez tartozó alakoknak vélték, míg de Bary kimutatta, hogy azok *Cicinnobolus*nak sporátartói (*Pyeniden*) melyek számos igen apró sporát foglalnak magokban. Az *Oidium T.*-nek azon mycelium fonalai, melyeknek végén ily képletek ülnek, belsejükben igen vékony, ugyancsak

myceliumfonalakat tartalmaznak, s ezek az említett *Cicinnobolus* fonalaiként ismertettek el. E fonalak végig nőnek az *Oidium T.* fonalain s azoknak hegyén az említett sporatartókat létesítik.

Ezen lisztharmat ellen a szőlőnek porrártört kénvel való behintését hozták javaslatba, melyet ismételve kell alkalmazni. A behintés korra reggel történik, midőn a szőlő még harmatos. — Ajánlják mésznek és kénnek keverékét is, s ezenkívül egy Siciliában előforduló földnemet — *minerale greggio* — mely kiválólag kén, s ezenkívül szén-savas meszet, magnesiát, gypset sat. és mirenyomokat tartalmaz.

Korompenész. — Russthaus.

Sok növénynél fordul elő, hogy leveleinek különösen felső felülete bársonyszerű fekete porral van bevonva, s e kórt korompenésznek nevezzük. A korompenészt okozati összefüggésbe szokták hozni a levelészekkel, minthogy az általa ellepett helyeken levelészeket s ezeknek ellenségeit a bőde-álczákat — *Coccinella* — is találjuk. A kettő közt csakis azon viszony lehet, hogy a levelészek által kiválasztott nedv a gombák fejlődésére alkalmas talajul szolgálhat, s a korompenésznek azon sporái, melyek a légből oda hullanak említett nedven könnyen megtapadhatnak.

A gombák, melyek ezen kórt előidéznek több nemhez tartoznak; leginkább *Pleospora Cladosporium* és *Fumago* nemek fajai szokták azt előidézni; utóbbi szil, hárs, tölgy, fűz sat. fákon és komlón élődik.

Jácinthagymák rothadása.

Kezdetben a hagyma pikkelyeken barna, fekete foltok megjelenése árulja el a kóros folyamat, mely a hagymák elrothadásával végződik. E kórt előidéző gombagyanánt legalább némely esetekben egy *Pleosporafaj* ismertett fel, mely épen ezért *Pleospora Hyacinthi* nevet nyert.

Anyarozs.

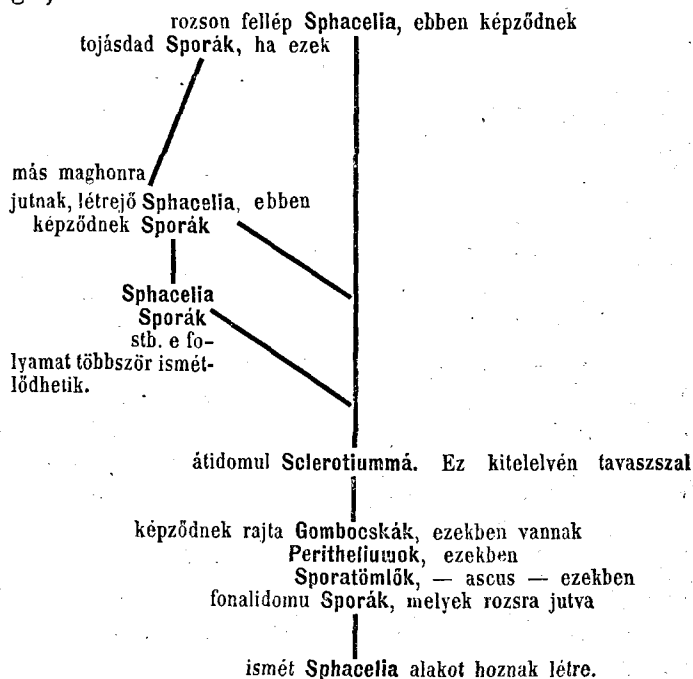
E betegség különösen rozsnál fordul elő, s abban áll, hogy a virágzaton vagy termésen egyes maghonok, illetőleg az ezekből fejlődő szemek helyét, a többi szemekhez alakra nézve hasonló, violabajátszó barnaszínű gombatömeg foglalja el, mely az illető maghont felemeli, félretolja, vagy körülfogja. Tenyésztett növényeink közül rozson kívül igen ritkán még búzán, zabon, és kukoriczán és kölesen jelen meg e kór; ezenkívül több vadon termő pázsitféle fűvön is előfordul. Az anyarozsszemek már távolból is felismerhetők, részint mert nagyságuk által — némely esetben 1" hosszú — a többi szemeket felülmulják, részint mert gyakran süvegszerű képlet jellegzi őket, mely e szemek tetején szokott ülni.

E betegséget *Claviceps purpurea* nevű gomba okozza, melynek fellépése kezdetben semmiféle küljel által meg nem ismerhető. Ha azonban véletlenül ily megtámadott maghonra akadunk, s azt ketté metszve, goreső alatt vizsgáljuk, akkor egymástól hézagok által elválasztott gombafonalakat és rövid nyeleken ülő egy vagy két mag-

vu tojásdad sporákat fogunk találni. Később e gomba át-
töri a maghon falát, s ugyanekkor a virágtövén nyákos fo-
lyadékcsappok képződnek, melyekből már régebbi idő-
kpen is szokták jósolni az anyarozs bekövetkező fellépését
E nedv sajátságos szaga által árulja el magát, s ha az
nagy mennyiségben van jelen, már e szagról is felismer-
hető annak jelenléte. Különösen borus időben igen erő-
teljes ezen szag, eredetét trimethylamin nevű vegytületnek
köszöni, mely nem csak anyarozsnál, hanem zsiros tiszög-
nél és kukorica tiszögnél is előfordul. Az említett nedv
képződése száraz időben mintegy két héten keresztül tart,
nedves időben pedig, mikor az egész gomba fejlődési folya-
mata is gyorsabb, egy hétre szorítkozik. E nedvben spo-
rák is vannak, melyek nedves légen 12 óra alatt kicsiráz-
hatnak, miért is másik maghonra jutva, betegedést eszkö-
zölnek, s ez oka annak, hogy egy tábla vetésen igen kü-
lönböző koru s fejlettségű anyarozsot találunk. Vannak ro-
varok, melyek e nedvet kedvelik, s így az abban levő spo-
rák tovaszállításának közvetítői lehetnek. Ezen eddig leirt
alakot sphacelia alaknak nevezzük.

Midőn az említett nyálka és sporaképződés vége fe-
lé jár, akkor kezd képződni e gombának másik alakja, t. i.
a sclerotium, mely teljesen kifejlődve kemény, alak tekin-
tetében az illető gabnaszemhez hasonló tömeget képez.
Ugyanis a virág fenekén a sejtfonalak lassanként tömör,
s szilárdabb testté alakulnak, s ezen átalakulás felfelé
mindinkább terjedvén, végre kifejlődik a köznéven is
anyarozsnak nevezett képlet, vagy is sclerotium, melynek
felületén a sejtvonalak veres színt mutatnak. E sclero-
tium feltolja a sphacelia maradványát, s utóbbi süveg vagy
bunkó alakjában marad vissza annak tetején. A sclerotium
nyugvó myceliumot képvisel, s ez azon alak, melyben a
gomba áttelel. Ugyanis az anyarozsszemek aratáskor föld-
rehullanak, ott vesztég maradnak, következő tavaszon
pedig a fejlődés menetét tovább folytatják. A tovafejlődés
a felület egyes helyeinek felpattogzásával veszi kezdetét,
s a felpattogzott helyeken nyelen ülő, veres színezett gom-
bocskák emelkednek ki. Hogy a sclerotiumnak ezen tova
fejlődése meginduljon, arra Kühn észleletei szerint, leg-
alább is három havi idő elfolyása szükséges, ez idő előtt
bármily kedvező körülmények közé helyezük is a sclero-
tiumot, ezen változások be nem állanak. Az említett
gombocskák felületén apró emelkedések vannak, s min-
denik ily emelkedés egy perithecium nyílását foglalja ma-
gában. A peritheciumokban számos hosszúra nyult spora-
tömlő — ascus — található, s ezekben egyenként 6—8
fonalidomu spora foglal helyett. E sporák, tömlőikből ki-
hullva, szél és rovarok által tova vitének, új sphacelia
alakot hozhatnak létre. A csirázás ezen fonalidomu sporá-
nál azzal kezdődik, hogy annak egyes helyei kiöblösöd-
nek, s a kiöblösödött helyek myceliumfonalakká nyul-
nak ki.

Az itt elmondott fejlődési menet áttekintésére szol-
gáljon e vázlat:

Az anyarozs elterjedése — mint fejlődési menetéből
látjuk — kétféle sporák által létesül; u. m. a sphaceliaalak
tojásdad sporái, és a sclerotiumon képződött fonalidomu
sporák által. Amazoknak tovajutására többféle módoza-
tot vehetünk fel. Vagy rovarok hordják azokat el, melyek
a sporákat közbefogó nedvet keresik, vagy szél s esetleg
esőcseppek szállítják távolabbi, illetőleg ugyanazon és
és szomszédos gabnaszál maghonaira, vagy pedig nagyobb
mérvű nedvképződésnél maguktól is lehullanak azok.
Tömlősporák a földön heverő sclerotiumokon képződvén,
ezeknek maghonhozi jutása valószínűleg csak a szél és ál-
latok, nevezetesen rovarok közvetítésével történhet.

Hogy az anyarozs elterjedését meggátoljuk, erre
nézve egyebet nem tehetünk, minthogy a beteg gabnapél-
dányokat összeszedjük, s megégetjük, mi azért is szüksé-
ges, mert az anyarozs szemek a termés élvezhetőségét
megrontják. Ajánlják a szomszédos kaszálóknak virágzás
előtti lekaszálását is, mert ennek némely füvein ugyan-
azon anyarozsfaj élődhet.

Az anyarozsnak természetes ellenségei is vannak,
ilyen a Cephalothecium roseum, és Verticillium cylin-
drosporum nevű gomba, amaz a Sclerotiumon élődik, ez
pedig a gombocskákat öli meg. Ilyen továbbá egy ezer
lábu állat Julus guttulatus, mely a sclerotiumokat megeszi.

Habár — mint említém — az állatok közt olyan is
találkozunk, mely az anyarozsot kedveli, mindazáltal annak
élvezete ember és házi állataink szervezetére mérgező ha-
tású, s már ezért is szükséges, hogy aratáskor, vagy elébb
is a beteges példányok különzedessenek, elégtessenek,
vagy gyógytárak számára eladassanak, hol azokból orvos-
ságot szoktak készíteni. Oly években, midőn az anyarozs
nagy mennyiségben lép fel, az emberek közt sajátságos

járványok keletkeztek, melynek néha ezerek estek áldozatául. A lisztnek anyározstartalma 10 r. alkohol, 1 r. higított kénsavból álló keverékben kimutatható, a mennyiben e folyadék anyározstartalma lisztől veres színt kap.

A Claviceps gombanemnek az itt előadotton kívül más fajtái is vannak u. m. *Cl. pusilla*, *Cl. nigreans*, *Cl. microcephala*.

Táska betegség. — Taschenbildung der Pflaumen.

Szilván, kökényen — *Prunus spinosa* — és Zelniczemeggyen — *Prunus Padus* — fordul elő, s a még fiatal gyümölcsnek eltorzulásában áll. (bábás szilva, birtóka.) Ugyanis ez lapos és nyomorék kinézésű; felülete ránczos vagy szemölcsös; egyszersmind fehér vagy halványsárga porral van bevonva, csontára hiányzik, s e helyett belsejében tág, léggel telt üreg foglal helyet. Mekkoraságra nézve a kóros gyümölcsök rendes nagyságnak, vagy pedig — különösen hosszúsági irányban — a rendesnél nagyobbak is lehetnek. Az ily gyümölcsök egyszersmind idő előtt lehullanak.

E betegséget *Exoascus pruni* okozza, melynek mycelium fonalai a termést áthálózzák. A sporák tokokban — ascus — képződnek, s ezek hosszúkás képletek, képződésük kezdetén a hámsejtek és cuticula — a hámsejtek magvastagodott külfalának ellenállóbb felső rétege közt foglalnak helyet, később pedig a cuticulát áttörve, a felület fölé emelkednek. Ezek s a bennük levő sporák képezik azon fehér, vagy sárgás színű port, melyet a gyümölcs felületén találunk. Maguk a sporák gömbölydedek, vízben, különösen ha abban kevés cukrot is oldottunk fel, $\frac{1}{2}$ óra alatt csirázni kezdenek. Hogy e csirázó sporák miként jutnak be a gyümölcsbe, s miként teszik azt beteggé? — nem tudjuk, eddigelé mindazon kísérletek, melyek ép gyümölcsöknek sporákkal való behintés általi megbetegítését célozták, sikertelenek maradtak.

Mint hogy ugyanazon fa több éven keresztül terem ily beteg gyümölcsöt, — következtetjük, hogy e gomba myceliuma alkalmasint a fiatal hajtásokban telel át, miért is ezeknek lemetszése volna e betegség ellenszere.

Az *Exoascus*nak más fajtái is vannak, melyek a gyümölcsfák leveleit teszik beteggé. Így *E. deformans* az őszi barack és cseresznye leveleinek konkóródását. *E. bullata* a körtefa leveleinek hólyagos felpuffadásait idézi elő.

Lóherén előjövő gombák.

Peziza ciboroides. Lóherének 4 fajtán, u. m. *Trifolium repens*, *T. incarnatum*, *T. pratense*, *T. hybridum* — fordul elő, nyáron keresztül myceliumai e növényeknek minden részében elterjednek, kivéve a gyökereket. Késő

őszőlő kora tavaszig pedig sclerotiumok képződnek, melyek már nem a növény belsejében, hanem annak külfelületén foglalnak helyet. — Ugyanis ekkor a myceliumfonalak egyes csoportjai a növény különböző helyein ennek külfelületére törnek ki, s azok kezdetben viaszlagyságu, teljes kifejtettségben fakeménységű barna vagy fekete színű képletekké idomulnak, melyek a gomba nyugvó myceliumait — sclerotium — képviselik. E sclerotiumok alakja igen különböző, gyakran gömbölyded, más esetben lepény idomu, vagy egészen szabálytalan alakokkal találkozunk. Még különbözőbb e képleteknek mekkorasága; mi tekintetben a szabálytalan alakúak érnek el legnagyobb mértéket — a legnagyobb 12 mm. hosszú, 3 mm. vastag, míg a gömbölydedek közt gyakran találkozunk mákszem mekkoraságuakkal is. E sclerotiumok a gazdanövény teljes elrothadása után földre hullanak s július vagy augusztus hóig rajtok semmi változás észre nem vehető, ez időtájtban pedig, ha kellő nedvességgel rendelkeznek, s a földbe nagyon betakarva nincsenek, termőtestet — stroma — hajtanak. A termőtestek hosszú nyélen (lehet egész 28 mm. hosszú, 0, 1—2, 0 mm. vastag,) ülő korongokat (a korong átmérője 1—10 mm.) képeznek, melyeknek felső lapja kezdetben homorú, később azonban kidomborodik. E korongokban képződnek a sporatömlők — ascus — melyek mindenikében 8 spora van egymás felibe helyezve. Ha a sporák kiszabadultak, csirázni kezdenek, s myceliumot hajtanak, de hogy a lóherébe miképp jutnak be? nem tudjuk.

Ha e gomba valamely lóherésben elterjedt, az ellen mást nem tehetünk, minthogy a földet más növényvel vetjük be.

A *Pezizának* még két fajtát említik fel, *P. kaufmanniana* és *P. calycina*, amaz kenderen, ez pedig veres fenyőn található.

A lóhere-élődi-gombái közt még felemlitem *Rhizoctoniát*, mely a növény gyökerén élődik, s nemcsak lóherén, hanem luczernán, sáfrányon sat. is előfordul, s eddigelé leginkább e két utóbbi növényen, egyik faja pedig a burgonyán találtatott.

Répa betegség.

Czukorrépánál előfordul, hogy húsa helyenként megbarnul, cukra elenyészik s helyette mézganemű anyag, vagy keményítő fejlődik ki; egyszersmind a beteg répa gomba mycelium fonalakat tartalmaz. E betegség még nincs eléggé ismerve, s nem tudják biztosan, mely gomba faj az, melyet ily beteg répában találunk.

Dr. Szaniszló Albert.

T A R S A L G Ó.

Gazdasági vándorgyűléseink érdekében.

A „Nagyvárad“ című ugyancsak a nevezett városban megjelenő lapban gazdasági vándorgyűléseink ügyében a következő felette érdekes és fontos sorokat olvassuk:

„Van Erdélynek egy tekintélyes szaktudósa, Nagy Ferencz, ki arra nézve, hogy a Nagyvárad vidéki jobb faj-szőlők tenyésztését az erdélyi gazdasági egyesület telkén kísérlet alá vétethesse, azokból a tavaszon néhány vessző küldetését kérvén, miután

kérélmé lehető készséggel teljesített, levelet küld, melyben a küldeményt megköszöni, s mellesleg következőleg ír:“

„Összel a szokott időben a vándorgyűlés — programját nem sokára közölni fogják a lapok, Tordán tartatván, nincs két-ségem, hogy titkár ur több érdektársaival együtt szerencsétleni fogják gyűlésünket becses megjelenésökkel, nem csak az ügy miatt, hanem azon vérokonság érdekéből is, hogy lássák itt azon tős törzsökös magyar fajt, kiknek elődeit Bocskay fejedelem épen Bihar megyéből telepítette ezen földre, s kik az ő magyar tyust és jellemet harmadfél század folyása után is tisztán megtartották.““

„Különösen meglepett közelebről olvasván, hogy Tisza Kálmán belügyért Ürügdön fogadták. Sok idő óta erről jutott eszembe ujjolag a ládámban heverő dotationalis levél, melyet egykori ősum, mint hajdu kapitány nyert Bethlen Gábortól, — a levél meg van, de a dotatio sehoh. Nem dicsekvésképen mondám, de való, hogy csekély személyem szintén biharmegyei eredetű in ultima analysi. — Legyen szabad ez alkalommal egy eszmét becses figyelmébe ajánlani, mely darab idő óta nem megy ki a fejemből. Nem volna-e jó oda hatni, hogy az általunk tartatni szokott gazdasági vándor-gyűlések címét: „erdélyi gazdák vándor-gyűlése“ megváltoztassák, s miután az erdélyi név a közös magyar haza nevében elenyészett már, — helyébe ezt tegyük: „Magyar gazdák vándor-gyűlése“ és hogy ez minden hosszas teketoria, irka firka, enquette nélkül életbe is lépjen, nem volna-e jó a jövő évi vándor-gyűlés helyéül N.-Váradot jelelni ki. Milyen könnyű lenne akkor a további modalításokról tanácskozni, mikor az eszme megtestesülve lépne a magyar gazda közönség elébe?““

„Méltóztassanak ezen eszmét megfontolni, ha ad normam, történelmi, természettudományi, orvosi társulat gyűlései országosan felkaroltatnék, gazdasági állapotainkra nézve üdvösnek tartanám.““

„A Tordán tartandó vándorgyűlésen már mint indítványt tanácskozás alá lehetne venni, s alig hiszem, hogy találkoznék valaki, a ki gazdasági érdekeink ily módoni fejlesztésének inkább ne örvendene, s be ne látná, hogy kicsiny erővel csekélyet, nagy erők egyesítésével nagyot és üdvöset lehet alkotni.““

„Bihariak! kit nem érdekel e levél? ki nem vágyik ősszel az erdélyi gazdák gyűlése alkalmával Tordára az ott települt s vendégszeretettel váró testvérek látogatására menni? — Ki nem óhajtja megyénk székhelyén fogadni viszont a mézzel rakodtan szállongó méhek módjára gazdasági ismegyűjtés és terjesztésben fáradozó vándor erdélyi gazdákat? Ki nem vágyik ledüntení ama falat, mely a gazdaság terén a magyart a magyartól, a testvértől elválasztja? — Hassunk, munkáljunk a szórt erők egyesítésén s nagyra épülení a haza!““

Gobóczy Károly.

E G Y V E L E G.

* Lapunk t. előfizetőit bátrak vagyunk tiszteletteljesen figyelmeztetni, hogy a jelen évfolyam első fele végéhez közeledik, miért is az előfizetések szives megújítását

ideje korán kérjük eszközölni, nehogy a lap küldésében késedelem álljon be.

Az „Erdélyi Gazda“ kiadóhivatala

* Értésítés a phylloxera ügyében. A földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterium által ezennel köz-hírré tétetik, hogy br. Skerlecz Károly oroszloí (Baranya megye) birtokosnak szőlőtelepei a kormány által e czélra kiküldött szakértő által tüzetesen megvizsgáltatván, teljesen phylloxera menteseknek találtattak. Budapest, 1875 június hó 8-án. A földmívelés ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium.

* Mikor fogjunk a fü kaszálásához? Jó réten a korábban és később viruló füvek váltakoznak, sőt még az egy fajhoz tartozóknak virágzása is talaj és fekvés kedvező vagy kedvezőtlen volta szerint tetemes különbségeket mutatnak fel. Innen van, hogy ugyanazon időben elvirágozott, magba indult és virulni kezdő füveket találunk ugyan egy réten. Miután a füvek a magképzés beállta előtt érik el tápdúságuknak netovábbját. miután házi állataink által főleg virágzás közben vannak leginkább kedvelve, és ekkor kétségkívül legizletesebbek is: nagyon világos, hogy a zsengebb és korosabb növények ezen váltakozása a szénamunka legezelszerűbb időpontjául azt jeleli meg, midőn az illető rét elvirágozott, teljes virágban álló és friss virágzásba induló füvekkel kínálkozik, mi által egyszerű smint biztosítva vagyunk, hogy takarmányunk tápdus is, izletes is lesz egyaránt. Mindenesetre azonban előnyös lesz, inkább valamivel korábban, mintsem későn fogni a kaszáláshoz.

* A mesterséges vaj készítése. „A százkezü ipar ép úgy, mint a nyereszkedési vágy jó ideje, hogy feltalálta, miként lehet a városokban igen megdrágult vajot olcsóbbá tenni a nélkül, hogy belértéke veszteséget szenvedne. Ha két font marhazsirt (vagyis szagtalanított fagygyutt) apró darabokra vagdalunk s aztán hideg vízzel párszor kimossuk és enyhe melegnél egy meszely friss tehéntejsűrűvel s ugyanannyi vízzel összeolvasztunk, ezen keveréket aztán mindaddig keverjük az enyhe melegen, míg az összes vízmennyiség teljesen el nem párolgott és végre az egész visszamaradt folyékony zsirt sűrű váznan átszűrjük és kihűlni hagyjuk egy az olvasztott vajhoz egészen hasonló minőségű zsiradékot kapunk, melyet csak vegyi vizsgálat által lehet amattól biztosan megkülönböztetni.“ Mit szólnak hozzá kedves házi asszonyaink?

* Értésítés a pylloxera ügyében. A földmívelés, ipar- és kereskedelmi miniszterium által ezennel köz-hírré tétetik, hogy báró Apor Károly tófalvi (Maros-szék) szőlőtulajdonosnak Klosterneuburgból hozatott portugiesi és burgundi faj sima vesszőkből létesített szőlőiskolája és telepei — ugy szintén Sóos Lajos erzsébetvárosi (Küküllő m.) lakosnak ugyanonnan hozatott riesling faj gyökeres vesszőkből álló ültetvényei a kormány által e czélra kiküldött szakértő által tüzetesen megvizsgáltatván, teljesen phylloxera menteseknek találtattak. Budapest, 1875. június hó 9-én. Földmívelés, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Jeizálog kölcsönök.

Alólirt „Ipar- és keresked. ügynöki iroda“ tisztelettel jelenti miszerint Szilárd anyagból épült kolozsvári bérházakra törlesztési kölcsönöket 500 forinttól kezdve a legmagasabb összegig gyorsan eszközöl.

Ugyazintén a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 500 forinttól kezdve a legmagasabb összegig.

Nagyobb kölcsönöknél feltűnő előnyt nyújt.

Dövebb értesítéssel a módokzatok ránt posta útján készséggel szolgál.

(3) (12—26) „Ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda“
Kolozsvárt, helmonostorticza, 19. sz.

Értekezhetni posta útján vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.

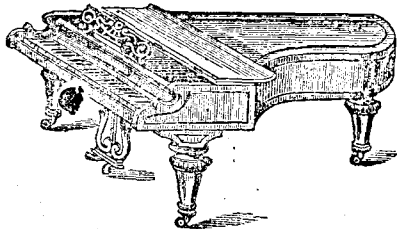
Legjobb és legolcsóbb forrás

ZONGORÁK és HARMONIUMOK

beszerzésére.

használt zongorák megcserélésére,
valamint mindennemű húros hangszerek, azok alkatrészeinek és mindenféle húroknak vásárlására.

Zongora-kölcsönzési raktár.

Zongora-írási műhely.

TRISKA FERENCZ

KOLOZSVÁRT,

a távirdai hivattal szemben.

Kivánatra legujabb, 1875-re szóló árjegyzékemmel bérmentve szolgálók. Üzletemben a lehető legnagyobb olcsóság a legszigorubb lelkiismeretességgel párosul.

Zongora hangolás bármily távol vidéken is olcsón elvállaltatik. (2) (13-26)

Oséplő gépek

KÓZI- és LÓRÓRO

KAPITÁNIA

GYÁRI ÁRON

TAUFFER FERENCZNÉL

KOLOZSVÁRT,

kezelési-, utasítási ábrával ingyen és bérmentve.

(25-52)

(1)

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A héti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozsa	zab	törökbuza	széna	szalma	tűzifa	marha hus
ára krajezárokbán										
Kolozsvár	junius 17	300-320	220-200	200-210	120-130	210-220	130	50	-	21
Nagy-Várád	decz. 29	380-430	340-370	230-320	130-200	260-300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	május 13	314-360	200-240	200-220	110-124	-	210-220	60-80	600-1100	20
Károly-Fehérvár	junius 12	303-313	225-235	190-200	125-135	-	170-180	115-125	900	20
Nagy-Szeben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brassó	decz. 31	388-455	361	290-312	135-141	318	-	-	-	18
Besztercze	május 18	340-400	250	250	150	-	180-250	100-190	650	16
Nagy-Enyed	május 27	325-350	275-300	200-250	150-160	-	340-350	45-55	800	18
Szamosujvár	júnus 14	360-420	240-300	210-240	130-140	-	200	50	1200-1400	17
Décs	junius 15	340-360	300-320	220-230	100-110	-	210-220	60-90	800	18
Torda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda” hirdetési díjszabályzata.

	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
16/16 lap	14	-	36	-	70	-	120	-	200	-	360	-
8/16 „	7	-	18	-	35	-	60	-	100	-	180	-
4/16 „	3	50	9	-	17	50	30	-	50	-	90	-
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	-	25	-	45	-
1/16 „	-	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknek külön kedvezmények.

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a banyaszor a hirdetés megjelenik.

A szives megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldött mellékelt hirdetések számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a Gámán János örökösök nyomdájának központi irodája (főter. gr. Gyulai-ház) Mellékletek százanként 1 o. d. forintba számítottnak.

TARTALOM:

Az erdélyi pincze-egylet igazgató választmányának jelentése az 1874. üzletévről. — Néhány elődi gomba által okozott növénybetegségről. — Társalgó. — Gazdasági vándorgyűléseink érdekében. — Egyveteg. — Hirdetések. — Piaczi árak.